

Doktorand: Mgr. Linda Kocmichová

Název disertační práce: *J. K. Toole, Kurt Vonnegut, Jr. and Ken Kesey: Authority and Grotesque in the US Literature of the 1960s*

Vedoucí práce: PhDr. Hana Ulmanová, PhD., M.A.

Oponent: PhDr. Richard Olehla, PhD.

Posudek oponenta:

Disertační práce Lindy Kocmichové je studií o roli groteska a autority v dílech *Spolčení hlupců* J. K. Toolea, *Jatka č. 5* Kurta Vonneguta, Jr. a *Vyhod' me ho z kola ven* Kena Keseyho. Práce je rozdělena na dva větší celky: v úvodu doktorandka rozebírá úlohu moci, vztah autorit a hrdinů analyzovaných děl a spojení mezi literaturou a reprezentací; také představuje metodologii celé práce a definuje sociokulturní kontext 60. let 20. století ve Spojených státech ve vztahu k předchozím kulturním autoritám.

Ve druhém větším celku doktorandka nabízí celkem čtyři rozsahem nevyrovnané studie. První z nich (43 stran) se zabývá prvky groteskního realismu, karnevalové kultury a postavy šibala (trickster) ve *Spolčení hlupců* a Keseyho románu *Vyhod' me ho z kola ven*; ve druhé (10 stran) analyzuje motiv šílenství v Tooleově románu; ve třetí studii (pouhé 4 strany!) nabízí definici chronotopu a jeho užití v *Jatkách č. 5* a konečně ve čtvrté (21 stran) rozebírá Deleuzovo pojetí času, prostoru a opakování v dílech Vonneguta a Keseyho. Práci zakončuje závěr, v němž se autorka pokouší o deleuzovskou definici role státu, potažmo autorit ve vztahu k filosofům, krátce zmiňuje teorii Urstaatu a kapitalistického stroje a také Deleuzovu definici schizofrenie.

Výchozí motivací práce je snaha analyzovat roli groteska a autority ve zkoumaných dílech a poukázat na společné prvky v nich obsažené i na "rozdíly, které se projevují rozlišným pojetím boje proti autoritě" (Abstrakt, nečíslováno). To je jistě relevantní téma disertační práce, zvláště pokud autor zvolí vhodnou metodologii a nabídne dostatečně koncentrovaný výběr textů teoretického základu a naopak dostatečně široký výběr sekundární literatury týkající se analyzovaných děl. Autorka založila svou práci na Bachtinově teorii karnevalové kultury a dále teorii Geralda Vizenora o roli šibalů. Vizenor je mimo jiné také editorem knihy *Narrative Chance: Postmodern Discourse on Native American Indian Literatures*, z níž doktorandka hojně cituje. Zde se nabízí první z řady otázek, které mě v průběhu četby této disertační práce napadly: pokud chce doktorandka založit svůj ústřední argument na jinak bohatě kriticky zpracované Bachtinově teorii karnevalové kultury, proč zvolila zrovna tento sborník, jenž obsahuje práce týkající se výhradně děl autorů z řad původního obyvatelstva, nadto vydaný nepřilíš prestižním univerzitním nakladatelstvím? Souvisí snad tato volba s původem Náčelníka Bromdena, jednoho z hlavních hrdinů Keseyho románu? Chce tím doktorandka naznačit, že *Vyhod' me ho z kola ven* využívá motivů typických pro literaturu amerických Indiánů? Jak do toho potom zapadá revolta druhého šibala Keseyho knihy, Patricka McMurphyho? A konečně a možná nejnaléhavěji, neboť tento problém provází argumentaci celé práce: proč nenabídla ještě další kritické pohledy na Bachtinovu teorii postavy šibala v literatuře? K tématu jistě existuje celá řada dalších studií a publikací.

Dalšími teoretickými texty, na nichž doktorandka založila svou práci, jsou *Předmluva k Anti-Oedipovi* Michela Foucaulta, dále *Dějiny šilenství* od stejného autora a *Difference and Repetition* Gillesa Deleuze, kniha, kterou stejně jako druhá publikace, kterou doktorandka uvádí v bibliografii sekundární literatury (k níž se ještě dostanu), napsal společně s Félixem Guattarim, což ovšem doktorandka systematicky pomíjí v textu i v bibliografickém záznamu. Opět se zde nabízí podobná otázka jako v předchozím případě: do jaké míry se volba těchto teoretiků strukturalismu vztahuje k vytčenému cíli práce? A opět: proč doktorandka nepoužila zdroje, které by kritickým způsobem přistupovaly ke zvoleným textům ve stejné optice?

Práce také podle mého názoru trpí jakousi nedořečeností a zkratkovitostí argumentace i definic. Hned v úvodu píše doktorandka o roli groteska (s. 10), avšak definice se částečně a nepřímo dočkáme až na stranách 44 až 47. Podobně jsme na tom s definicí moci, jež je definována jen skrze Foucaulta: "Foucault defines the exercise of power as a mode of action upon the action of others and he clearly states that there is one element which must not be excluded - freedom." (s. 14) Definici podstaty moci doktorandka nabízí jen nepřímo, přičemž zcela opomíjí teorii moci Deleuze a Guattariho (namátkou *Tisíc plošin*, ale částečně i v ostatních dílech) či z novější doby třeba teorii Noama Chomskyho. Pohříchu stejným způsobem přistupuje doktorandka i k definici jiných termínů, které ve své práci nabízí. Například postmodernismus nazývá "érou 'hyperreprezentace'" (s. 34), aniž by bylo vysvětleno, co je tím myšleno. Konkrétně v tomto případě mi také chybělo zdůvodnění, proč doktorandka píše o postmodernismu. Chce tím naznačit, že zvolená tři díla považuje za díla ovlivňující teorii postmodernismu? Pokud ano, v čem? Proč o tom nepíše? A pokud ne, proč termín postmodernismus na tomto místě zmiňuje? Nebo definice vztahu diskurzu a moci (s. 37): jako definice je zde uvedena citace ze zdroje "Lentricchia, Bove 56", který ovšem není uveden v bibliografii. Co je však ještě závažnější: uvedenou citaci doktorandka nijak nekomentuje, ani nestaví do kritického protikladu k definicím ostatních teoretiků (opět mě napadá Deleuze a Guattari a Foucault, ale jistě by se našla i citace z Bachtinovy práce). Výsledkem je tak nesmírně plochý obraz o základních teoretických východiscích práce - termíny se definují vždy pomocí jednoho zdroje, který slouží za bernou minci a není zpochybňován. Na jeho základě pak doktorandka uvede několik příkladů z analyzovaných děl, přičemž komentář v podobě sekundární literatury takřka nenabízí. Základním metodologickým postupem je jí metoda "close reading", kterou ovšem v kapitole o metodologii (kapitola 2.2) nezmiňuje - tam mluví o Bachtinově dialogickém přístupu (s. 29). K této metodě ovšem přistupuje pouze ve smyslu dokazování teoretického základu, jako k ilustraci zvolené myšlenky, k níž nikterak kriticky nepřistupuje, ani ji nijak neshrnuje. Pokud už ke shrnutí dochází, pak se často doktorandka uchyluje k pouhému výčtu bodů (např. s. 24-25 či v závěru s. 146), popřípadě poněkud obecným závěrům typu "Billy travels in time and his memory in a shimmering way which excludes any structuralist pattern to describe it." V tomto konkrétním případě lze ještě namítnout teoretickou neukotvenost celé dizertace, neboť o strukturalistickém přístupu, ačkoliv by na něj výběr teoretických textů odkazoval, doktorandka v úvodu práce ani v jejím průběhu explicitně nepíše. Jinak řečeno, přístupy, vývoje a závěry, které tato práce obsahuje, nejsou podle mého nijak novátorské, objevné. Doktorandka v zásadě shrnuje, co píší jednotliví teoretikové a filosofové, ilustruje jejich

tvrzení rozbořem textu zvolených románů či přímo citacemi. Chybí mi přesah, kritický přístup, polemika.

Výše uvedené výhrady mají co do činění se samotným textem a argumentací v něm obsaženou. Zásadní výhrady, které k této disertační práci mám, se ovšem týkají formální stránky práce. Tou nejpodstatnější je výhrada vůči způsobu citování jednotlivých pramenů, systému uvádění zdrojů a vůči seznamu bibliografie uvedenému na konci práce. Stručně řečeno, nenacházím zde systém vůbec žádný. Doktorandka zvolila citaci zdroje v závorce s uvedením stránky (např. "Foucault p. 25"; nemluvě o faktu, že pokud uvádí dva zdroje od stejného autora, nejsou tyto citace nijak odlišeny); ve dvou případech (kapitoly 4 a částečně i kapitola 9.2.5.) se ovšem objevují i poznámky pod čarou. Zvolenému přístupu nerozumím, v celé práci je pouhých 15 poznámek pod čarou, přičemž část z nich obsahuje uvedení zdroje, které jsou jinak uvedeny výše zmíněným způsobem. Ve spoustě tvrzení pak zdroj prostě chybí úplně (jen namátkou příklad za mnohé, jinak se tento nedostatek objevuje opravdu takřka na každé stránce: "According to theories concerning the romantic and post romantic attitude to the grotesque of Heinrich Schneegans, the grotesque is the hyperbole of the condemnable and inappropriate which breaks the limit of probability. Its only purpose is to elicit negative laughter and to mock and attack a negative social phenomenon from the moral point of view."). Na vině je zcela jistě nekonzistentní přístup při psaní práce.

Naprostě nedostatečný je potom seznam použité literatury uvedený na konci práce. Obsahuje překvapivě málo položek (34 plus čtyři internetové zdroje bez patřičné bibliografické citace), což je částečně zapříčiněno tím, že doktorandka pro zpracování práce prostě použila málo textů ze sekundární literatury, částečně však - a to je výhrada podle mého nesmírně závažná - tím, že mnoho zdrojů v textu zkratkou uvedených prostě do seznamu bibliografie nezařadila. Jen namátkou rozbor prvních několika desítek stran: s. 24 - cit. "Cooper p. 25"; s. 25 - cit. Vacek; s. 38 - cit. Bradbury; s. 50 - cit. "Henry Louis Gate's theory"; dále na stejné straně cit. Abrams atd. V konečném důsledku tato chyba znemožňuje jakékoli ověření tvrzení, které doktorandka jménem těchto autorit činí, popřípadě polemiku s nimi či s výkladem, který nabízí.

Mám také výhrady ke koncepci úvodu, kde především chybí jakýkoli vytčený cíl či novum, které by práce měla pro literárněvědnou obec přinést, nemluvě vůbec o popisu dosavadní situace ve výzkumu zvolené problematiky (nechce se mi věřit, že by přístup doktorandky byl objevný v samotné podstatě, tedy že by neexistovala žádná sekundární literatura pojednávající byť jen o jednom ze zvolených primárních textů). V závěru pak částečně chybí shrnutí práce, naopak se zde prezentují nové skutečnosti, které by svou podstatou patřily spíše do úvodu (např. kapitola 9.2.5. The Era of the American 1960s in Literature). Zcela chybí zhodnocení naplnění cílů práce, definice přínosu práce pro současnou literární vědu, či definice základních směrů, jakými by se mohl ubírat další výzkum, jenž by mohl navázat na tuto disertaci.

V kontextu výše řečeného jsou pak nedostatky v citování vlastních jmen spíše málo důležité. Pokud pominu manýru citování zdrojů pouze prostřednictvím příjmení, pak jde o nesystematické zmiňování vrchní sestry z Keseyho románu jako "Miss. [sic!] Ratched" či

"Ms. Ratched", Navarre Scott Momaday je několikrát uváděn jako "Mommaday" (např. s. 60), kanadský literární teoretik Sacvan Bercovitch je několikrát uveden jako "Bercowitch" (např. s. 38 hned několikrát, poté s. 145).

Z výše uvedených důvodů nemohu než práci k obhajobě nedoporučit. Podle mého by bylo třeba práci k tomu, aby byla přijatelná, zásadně přepracovat, především kvůli naprosto nedostatečnému systému uvádění bibliografických zdrojů. Z obsahového hlediska by bylo potřeba doplnit bibliografii o relevantní tituly z oblasti sekundární literatury. Úvod i závěr práce je třeba vyjasnit po stránce obsahové (popis klíčové problematiky, hlavních témat a struktury práce a vyjádření jejího přínosu) i z hlediska formálního (přehlednost).

Praha, 25. 5. 2012

Richard Olehla